

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

St.meld.nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn

Plan for gjennomføring av tiltak

- **Status oppfølgingsarbeidet pr. oktober 2011**

Prosjektleder Jan-Erik Sandlie

Innhold

1	Bakgrunn, hensikt og mål.....	2
2	Rammebetingelser og sentrale føringer for prosjektet.....	2
3	Iverksatt arbeid	2
3.0	Innledning	2
3.1	Pilotprosjektet kartlegging i kriminalomsorgen	3
3.2	Lovendringer - forslag.....	3
3.3	Kapasitetsplan med enhetsstruktur	5
3.4	Implementering av tilbakeføringsgarantien (TG).....	5
3.5	Adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk.....	7
3.6	Samiske innsatte og domfelte	7
3.7	NOKUT-godkjenning av Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	8
3.8	Innkalling til soning.....	8
3.9	Pålitelig tilbakefallsstatistikk	9
3.10	Handlingsplan – økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet	9
3.11	Tiltak for økt bruk av fengsler med lavere sikkerhetsnivå og overgangsboliger.	10
3.12	Etablering av forsøk med landsbyfengsel ("det nye fengsel")	10
3.13	Evaluere oppgavefordelingen i kriminalomsorgen	10
3.14	Ny forskningsstrategi for kriminalomsorgen.....	11
3.15	Kompetanseløftet – nytt etter- og videreutdanningstilbud i kriminalomsorgen	12
3.16	Bemanningsanalyse i kriminalomsorgen – utarbeidelse av bemanningsrapport.....	12
3.17	Samarbeidsutvalget - personalmessige konsekvenser	12
3.18	Sikkerhetsutvalget.....	13
3.19	Ny strategisk plan for kriminalomsorgens arbeidsdrift.....	14
3.20	Pårørendes stilling	14
3.21	Restorative Justice – Gjenopprettende prosess.....	14
3.22	Kvinnelige innsatte og domfelte.....	15
3.23	Tilsyn i kriminalomsorgen.....	15
4.	Organisering	15
5.	Annet sentralt arbeid som er/skal gjennomføres	15
	Vedlegg.....	17

1 Bakgrunn, hensikt og mål

Oppfølging av Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) "Straff som virker" ble i 2008 besluttet organisert som et eget prosjekt i Justisdepartementet/Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Prosjektet skulle på bakgrunn av meldingen, innstillingen, debatten og videre signaler legge til rette for oppfølging og implementering i kriminalomsorgen av forslag i meldingen. Arbeidet har vært ledet og koordinert av en prosjektleder som inngår i Kriminalomsorgsavdelingens ledergruppe. Prosjektleder har rapportert til ekspedisjonssjefen. Prosjektlederen har organisert og koordinert arbeidet gjennom arbeidsgrupper, prosjekter, saksbehandling og utredninger.

Prosjektleder skulle:

- foreslå prioriteringsrekkefølge på tiltak
- foreslå hvordan arbeidet best kan organiseres og gjennomføres i ytre etat
- koordinere arbeidet
- følge opp arbeidsgrupper mv. og sørge for framdrift
- rapportere om framdrift i kontaktmøter med organisasjonene, i etatsledermøtene og minst månedlig i avdelingsmøtene
- rapportere avvik til ledergruppen

For å sikre solid forankring og gode prosesser, skulle prosjektleder sørge for samarbeid i departementet, og med etaten, tjenestemannsorganisasjonene, andre departementer, direktorater, relevante fagmiljøer og frivillig sektor.

2 Rammebetingelser og sentrale føringer for prosjektet

De sentrale føringer for arbeidet følger av Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) "Straff som virker", og Innst. S.nr.169 (2008-2009) Justiskomiteens innstilling til stortingsmeldingen.

Det framkom for øvrig helt sentrale føringer for arbeidet i:

- Soria-Moria-erklæringen
- Den politiske plattformen for flertallsregjeringen, ("Soria-Moria II")
- De årlige budsjettproposisjoner fra regjeringen
- Justiskomiteens budsjettinnstillinger

3 Iverksatt arbeid

3.0 Innledning

Det har vært lagt til grunn at arbeidet med stortingsmeldingen vil være ulikt organisert fra område til område. Som hovedregel skal utviklingsoppgavene gjennomføres gjennom bruk av linjeorganisasjonen og de ordinære samarbeidsstrukturer som er etablert mellom nivåene i kriminalomsorgen. Det samme gjelder samarbeidet med organisasjonene. På en lang rekke områder har det imidlertid vært hensiktsmessig eller nødvendig å etablere egne delprosjekter, arbeidsgrupper mv. for å følge opp viktige deler av meldingsarbeidet.

3.1 Pilotprosjektet kartlegging i kriminalomsorgen

Prosjektet skal etablere innhold, metode, regelverk, datasystem, arbeidsprosesser, rutiner og roller for kartlegging av innsatte/domfelte i kriminalomsorgen. Utviklingsarbeidet er knyttet tett opp mot etableringen av tilbakeføringsgarantien jf. pkt. 3.4. Målgruppen for kartleggingen er domfelte som fortrinnsvis skal tilbakeføres til det norske samfunnet og som har lengre dommer. Det er domfeltes behov og egne ressurser som kartlegges med tanke på å legge til rette for tilbakeføring til samfunnet.

Det skal etableres en pilotvirksomhet som skal evalueres etter en tids drift. På bakgrunn av erfaringene fra piloten, besluttet eventuelle justeringer og endelig beslutning om innføring eller ikke innføring i resten av kriminalomsorgens virksomhet.

Vedlegg 1 - Revidert mandat kartleggingsprosjektet av 26.5.09.

Status oktober 2011:

Det er utviklet et kartleggingsverktøy, BRIK (behovs og ressurskartlegging i kriminalomsorgen) som skal prøves ut av Halden fengsel og Østfold friomsorgskontor med oppstart november 2011. Det foreligger en vedtatt forskrift om gjennomføring av kartleggingen, konsesjon fra Datatilsynet, faglig veileder og plan for opplæring av tjenestemenn. Et nytt IKT-system er klart for utprøving. Det arbeides med organisering av gjennomføringen, kompetansekrav, roller og arbeidsprosesser.

Aktivitet i prosjektet i tiden fremover:

- Fullføre utvikling av den tekniske løsningen (BRIK) med testing
- Avklare spørsmål rundt kompetansekrav, arbeidsprosesser mv.
- Ferdigstille faglig veileder
- Planlegge evaluering

Pilotlengde er estimert til ett år fra oppstart. Kartleggingssystemet er planlagt innført i hele etaten i løpet av 2012-2014.

Den tekniske løsningen som er etablert, kan gjenbrukes på andre typer kartlegginger i kriminalomsorgen som ikke har en moderne IKT-løsning. Dette kan være eksisterende kartlegginger som personundersøkelser eller vurdering av egnethet for elektronisk kontroll eller nye former for kartlegging som en kortversjon av BRIK eller en ny risikovurdering.

3.2 Lovendringer - forslag

Det skulle fremmes forslag om de *lovendringer* som er beskrevet i stortingsmeldingen. Arbeidet er gjennomført i linjen.

Status oktober 2011:

Planen var å samle alle lovforslagene i en proposisjon. Politiske prioriteringer førte imidlertid til behov for delproposisjoner pga. ulike tidsløp. Departementet har til nå produsert følgende proposisjoner som ledd i oppfølging av meldingen:

- **Ot.prp. nr. 34 (2007–2008)** om overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse.

Status: Lovforslaget er vedtatt av Stortinget og bestemmelsene iverksatt. Det er også utarbeidet forskrift og retningslinjer. Det vises til pkt. 3.3.

- **Prop. 82 LS (2010–2011)** om endringer i overføringsloven og samtykke til å inngå soningsoverføringsavtale med Romania. Proposisjonen inneholder også forslag om å overføre avgjørelsesmyndighet i saker om straffegjennomføring med *elektronisk kontroll* fra regionalt til lokalt nivå og konsekvensendring straffeloven 2005 § 37 bokstav f slik at rusproblem er vilkår for å bli idømt *program mot ruspåvirket kjøring*.

Status: Lovforslaget er vedtatt og iverksatt.

- **Prop. 93 L (2010–2011)** om bøteteneste som alternativ til fengsel hvis boten ikke betales.

Status: Lovforslaget er vedtatt. Arbeidet med underliggende regelverk som må være utarbeidet før endringene kan tre i kraft, iverksettes i januar 2012. (Det er foreløpig ikke gitt eller avsatt nødvendige økonomiske ressurser til at bøtetenesten kan iverksettes.)

I tillegg arbeider Justisdepartementet med følgende lovforslag:

- **Utkast til Prop. L (2010–2011) om elektronisk kontroll som varetektssurrogat**

Status: Proposisjonen er planlagt statsrådsbehandlet før nyttår.

- **Høringsforslag om prøveløslatelse på halv tid av utenlandske innsatte** som utvises med varig innreiseforbud, og gjeninnsetting av utenlandske innsatte på reststraff ved ulovlig retur

Status: Sendt på alminnelig høring med frist 19. september 2011.

- **Høringsnotatet med flere mindre lovendringer** som lenge har vært etterspurt av ytre etat, og dessuten konsekvensendringer i tidligere vedtatte lover. Forslagene gjelder alle endringer i straffegjennomføringsloven, med unntak av kapittel 3 som gjelder endringer i straffeprosessloven (personundersøkelse).

Status: Høringsnotatet planlegges sendt på alminnelig høring høsten 2011.

- **Høringsnotat om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (kriminalomsorgens ansvar for å ivareta barn av domfelte/innsatte mv.)**

Status: Høringsnotatet vil bli sendt på alminnelig høring med frist xx. 2012.
[*Merknad MVO:* ble sendt på høring 17. november, frist 17. februar 2012]

- **Høringsforslag om å innføre frigang fra første dag** ved endringer i forskrift og retningslinjer til straffegjennomføringsloven

Status: Høringsnotatet har vært på alminnelig høring med frist 31.august 2011.

Det gjenstår lovgivningsarbeid på enkelte punkter som spørsmål om instruksjonsmyndighet for statsråden og endring av innsettelsesreglene for å øke bruken av soning i fengsler med lavere sikkerhet. Justisdepartementet har derfor planer om et nytt høringsnotat med endringer i blant annet straffegjennomføringsloven våren 2012.

3.3 Kapasitetsplan med enhetsstruktur

Det ble opprettet en arbeidsgruppe som skulle utarbeide forslag til kapasitetsplan/enhetsstruktur på nasjonalt nivå. Kapasitetsbehovet er geografisk betinget blant annet som følge av politiets behov for varetektsplasser og av hensyn til nærhetsprinsippet. Geografiske behov kan deles inn i et østlandsbehov, vestlandsbehov og et behov i de tre nordligste fylkene. Det må tas hensyn til regionsgrensene i en vurdering av behovet for oppbygging av landsdekkende funksjoner, som for eksempel forvaring, ressursenheter, tiltak for varetektsinnsatte og dømte barn og unge mellom 15 og 18 år.

Vedlegg 2 - Mandat for utarbeidelse av kapasitetsplan med enhetsstruktur av 11.5.09.

Det videre arbeidet skal gjennomføres i linjen.

Status oktober 2011:

KSF utarbeider etter bestilling fra Justisdepartementet en kapasitetsplan med enhetsstruktur for fengslene og friomsorgskontorene. I planen vurderes det hvordan kapasiteten i kriminalomsorgen bør settes sammen for å dekke fremtidig kapasitetsbehov og legge til rette for en straffegjennomføring etter intensjonene i St.meld. nr. 37 (2007-2008). Det vurderes også hvor enhetene bør lokaliseres med hensyn til bl.a. innsattes hjemsted, og hvor store enhetene bør være for å sikre et godt innhold i straffegjennomføringen. I tillegg inngår det en vurdering av enhetenes bygningsmessige tilstand og hvordan fengslene bør være utformet for å tilfredsstille kravene til moderne straffegjennomføring. Det tas sikte på å overlevere planen til JD tidlig 2012.

Det er også iverksatt en KS1 utredning av to nye fengsler, i Vestfold og i Agder.

[Merknad MVO: En partssammensatt arbeidsgruppe lager nå et opplegg for en forankring av planen i etaten før den legges fram for Justisdepartementet. Det ligger an til at det i løpet av noen få uker på nyåret skal gjennomføres regionale møter der de berørte enhetsledere kan gi sitt syn i møte med ekspedisjonssjef samt lederne for NFF og KY.]

3.4 Implementering av tilbakeføringsgarantien (TG)

Det er etablert et eget prosjekt som skal sørge for implementering av tilbakeføringsgarantien.

De viktigste elementene i tilbakeføringsgarantien er definert som:

- Tilfredsstillende bolig
- Muligheter for utdanning eller opplæring
- Arbeid, arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester og virkemidler
- Sosiale tjenester, herunder individuell plan
- Helsetjenester, herunder om nødvendig behandling for psykiske lidelser og rusproblemer
- Økonomisk rådgivning og bistand ved gjeldsproblemer

Hovedmål for prosjektet er å sørge for at intensjonene i tilbakeføringsgarantien blir til virkelighet i alle ledd av kriminalomsorgen, samarbeidende forvaltningsorganer og frivillige organisasjoner

Fremdriftsplan: Prosjektets fremdrift skjer i henhold til utarbeidet milepælplan. Implementeringen skal i sin helhet være gjennomført i løpet av tre år med 30. juni 2012 som slutt punkt.

Vedlegg 3 - Mandat tilbakeføringsgarantiprojektet av 27.08.2009

Status oktober 2011:

Det er opprettet en prosjektgruppe med et eget mandat. I tillegg er tre undergrupper etablert som skal utrede:

- Forpliktende samarbeidsstrukturer
- Samarbeid med frivillige organisasjoner
- Innhold og gjennomføring av møteplikt i forbindelse med prøveløslatelse.

“Frivilligruppa” leverer sin rapport høsten 2011 og “møtepliktgruppa” skal levere rapport i løpet av våren 2012. Gruppa som arbeider med forpliktende samarbeidsstrukturer forbereder et større seminar med bred politisk deltakelse våren 2012.

Arbeidet med TG er organisert gjennom linjen. Det er derfor opprettet regionkontakter for prosjektet i alle regioner. Informasjonsarbeid er vektlagt i 2010 og 2011 blant annet gjennom besøk i fengsler og foredrag på enhetsledermøter, etatsledermøter og i andre sammenhenger. Prosjektet har utgitt tre informasjonshefter om tilbakeføringsgarantien for bruk i kriminalomsorgen, og eget informasjonsmaterieil til andre etater er under utarbeidelse.

Det er i 2011 ansatt 25 nye tilbakeføringskoordinatorer i kriminalomsorgen som skal bidra til etablering av TG. De skal bl.a. opprettholde og fornye og etablere nye samarbeidsavtaler med kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og ideelle organisasjoner.

Prosjektet har initiert en evalueringsrapport om de organisatoriske forutsetningene for at tilbakeføringsgarantien skal lykkes. Sommeren 2011 ble også en samlet biografi om nordiske løslatelsesprosjekter ferdig. NIBR sto for begge rapportene.

3.5 Adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk

Arbeidsgruppen har utredet behovet for, og foreslår tiltak til hvordan kriminalomsorgen kan sikre at fremmedspråklige innsatte og domfelte får informasjon, tilrettelegging og oppfølging på et språk de forstår.

Vedlegg 4 - Mandat "Utredning av behov og tiltak for å sikre adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk"

Arbeidsgruppen har levert rapport til KSF 30.06.2011, og har blant annet anbefalt følgende:

- Kriminalomsorgen iverksetter rutiner og systemer for å sikre kvalitet og kompetanse i å vurdere behovet for, legge til rette for bestilling og innkjøp, samt opplæring i hvordan en bruker og kommuniserer ved hjelp av tolk.
- Innkjøp av utstyr til telefonkonferanser for samarbeid med tolker.
- Vurdere å opprette et bestillerkontor for kriminalomsorgen som innhente/formidle kontakt med kvalifisert tolk. Jf. UDIs modell.
- Ta i bruk audiovisuelle virkemidler i utvikling av "informasjonspakker", og at de utformes slik at de kan brukes uavhengig av språklige kvalifikasjoner.
- Legge ut informasjon med klarspråk? oversatt til de mest relevante språkene på internett om de ulike måtene en kan sone straff på i Norge. Denne informasjonen bør også inkludere "virtual tours" i de enhetene der det er flest utenlandske innsatte.
- At kriminalomsorgen legger til rette for at skolen kan få utvikle spesielle opplegg for å hjelpe de domfelte/innsatte som ikke snakker eller forstår norsk til å tilegne seg nok engelsk- eller norskkunnskaper til å fungere i fengselshverdagen.

Status oktober 2011:

Rapporten er sendt på høring til ytre etat og høringsfristen er 1.12.2011.

Vedlegg 5 – Rapport «Utredning av behov og tiltak for å sikre adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelte som ikke snakker eller forstår norsk»

3.6 Samiske innsatte og domfelte

Arbeidsgruppen skulle bl.a. fremme konkrete forslag til hvordan kriminalomsorgen best kan ivareta samisktalende innsatte/domfelte som sikrer målsettingen med straffegjennomføringen, herunder hensiktsmessigheten av en egen håndbok for gruppen. Arbeidsgruppen skulle også kartlegge konsekvensene av å etablere et "kompetansesenter" som en integrert del av kriminalomsorgen i Troms eller Finnmark.

Vedlegg 6 - Mandat "Gjennomgang av soningsforholdene for samiske innsatte og domfelte"

Status oktober 2011:

Arbeidsgruppen er gitt utsatt frist til 31.12.2011 for levering av rapport. KSF planlegger et høringsseminar for aktuelle samarbeidspartnere i februar 2012.

3.7 NOKUT-godkjenning av Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

Justisdepartementet anmodet NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) om å evaluere utdannelsen ved KRUS med tanke på at denne utdanningen kunne inngå i en fagkrets som leder frem til en Bachelor-grad i universitets- og høyskolesystemet. Det bør i den forbindelse legges til rette for at tilsatte med fengselskole kan videreutdanne seg til full Bachelor-grad. KRUS ble gitt i oppdrag å legge til rette for gjennomføringen av NOKUT-godkjenningen herunder utarbeidelse av søknad til NOKUT. Justisdepartementet/KSF må utarbeide de nødvendige forskrifter for at KRUS skal kunne godkjennes. I tillegg må Kunnskapsdepartementet utarbeide en forskrift om innlemming av KRUS under universitets- og høyskoleloven

Status oktober 2011:

Søknad til NOKUT ble første gang levert februar 2011. Søknaden ble avvist og returnert til KSF mai 2011 med anmodning om diverse endringer og presiseringer. Ny søknad til NOKUT ble oversendt den 1.9.2011, og svar fra NOKUT om at søknaden er godkjent, ble mottatt i KSF medio september 2011. NOKUT har opprettet en kommisjon som eventuelt anbefaler utdanningen akkreditert.

Justisdepartementet har utarbeidet de nødvendige forskrifter om fengselsbetjentutdanningen.

- JD vedtok 23. juni 2011 forskrift om endring av forskrift til straffegjennomføringsloven § 2-2. Forskriften er kunngjort i Norsk Lovtidend.
- KSF vedtok 23. juni 2011 eksamensforskrift om fengselsbetjentutdanningen. Forskriften er kunngjort i Norsk Lovtidend. Ikrafttredelse 1. januar 2012
- KSF vedtok 30. september 2011 aspirantforskrift. Forskriften er kunngjort i Norsk Lovtidend. Ikrafttredelse 1. januar 2012.

Justisdepartementet har i tillegg samarbeidet med Kunnskapsdepartementet om forslag til forskrift om innlemming av KRUS under universitets- og høyskoleloven. Kunnskapsdepartementet har sendt utkastet på alminnelig høring. Det forventes at forskriften vedtas høsten 2011.

Planlagt oppstart av høyskoleutdanning ved KRUS er 1.1.2012.

3.8 Innkalling til soning

Kriminalomsorgen skulle overta ansvaret for innkalling til soning, behandling av søknader om soningsutsettelse og forberedelse av søknader om § 12 fra politiet. Dette krevde utarbeidelse av nytt regelverk, nye arbeidsrutiner, ansettelse av nytt personale, kompetanseutvikling, IKT-verktøy mv.

Arbeidet ble gjennomført gjennom bruk av den ordinære linjeorganisasjonen. Til samordning og diskusjon ble det benyttet de ordinære regionale møter mellom "domskoordinatorer". I tillegg var temaet oppe i etatsledermøtene og i møter for assisterende direktører.

Status i oktober 2011:

Lovendringen ble iverksatt 1.4.2010. De foreløpige resultater synes meget gode. Det er nå en høyere andel av de innsatte som møter opp til soning av straffen i fengsel, og antallet som er innvilget soningsutsettelse, er mer enn halvert.

Det gjenstår arbeid rundt samarbeidet med helsevesenet om vurdering av soningsdyktighet. Det planlegges at man høsten 2011 vil få på plass:

- Samarbeidsavtale med helseregionene om bistand til vurdering av soningsdyktighet i kompliserte saker
- "Legeerklæringer"
- Gjennomgang av regelverk knyttet til vurdering av soningsdyktighet – forhold mellom helsetjenesten og kriminalomsorgen.

I 2011 ble det for første gang arrangert et erfaringsseminar for enheter som behandler søknader om utsettelse av soning, nytt seminar planlegges våren 2012 i region nord.

3.9 Pålitelig tilbakefallsstatistikk

Forskere i nordiske land samarbeider om utvikling av en ny og felles metode for tilbakefallsmåling i kriminalomsorgen. Dette arbeidet vil danne grunnlag for fremtidens tilbakefallsmålinger i kriminalomsorgen.

Status oktober 2011:

Rapporten "Retur" ble publisert mai 2010. Formålet var å utarbeide tilbakefallsstatistikk for tilnærmet sammenlignbare reaksjoner som gjennomføres av kriminalomsorgen i Norden. Det planlegges å lage en ny rapport der man måler tilbakefall for domfelte som avsluttet straffegjennomføringen i 2008. Videre planer og arbeid diskuteres med KRUS.

[Merknad MVO: Norge kom godt ut i sammenlikningen med de andre nordiske landene.]

3.10 Handlingsplan – økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet

Det er utarbeidet en samlet handlingsplan for økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet. Denne omfatter både økt bruk av alternative straffereaksjoner som samfunnsstraff, ND og program mot ruspåvirket kjøring, og en økning i ubetinget fengselsstraff som gjennomføres utenfor fengselsinstitusjon gjennom § 12, § 16 første ledd og § 16 andre ledd (elektronisk kontroll)

Status oktober 2011:

Se vedlegg 7 – Handlingsplanen for økt bruk av alternative straffereaksjoner og alternative gjennomføringsformer status oktober 2011. (Planene er under revisjon)

3.11 Tiltak for økt bruk av fengsler med lavere sikkerhetsnivå og overgangsboliger.

Det er et mål at ubetinget fengselsstraff så vidt mulig skal gjennomføres gjennom en gradvis overgang fra fengsel til full frihet. Hensikten er å skape nødvendig progresjon i rehabiliteringsarbeidet, samt oppnå en mykere overgang til samfunnet. Det er også en målsetning at ingen skal gjennomføre straffen under strengere sikkerhetsnivå enn nødvendig. Stortingsmeldingen legger derfor opp til økt bruk av fengsler med lavere sikkerhetsnivå og overgangsboliger.

Erfaringer viser samtidig at det har vært forbundet med problemer å rekruttere et tilstrekkelig antall innsatte til enheter med lavere sikkerhetsnivå, hvilket kan skyldes ulike forhold. Det er opprettet en arbeidsgruppe som skal utrede problemstillingen, herunder utarbeide forslag til konkrete tiltak med henblikk på å øke antallet overføringer av innsatte til enheter med lavere sikkerhetsnivå.

Vedlegg 8 - Mandat for arbeidsgruppen av 20.06.11

Prosjektrapport skal foreligge innen 30.06.2012

Status oktober 2011:

Arbeidsgruppen er godt i gang med sitt arbeid. Høsten 2011 skal følgende kartlegges:

- a) hvilken innstilling har innsatte som har opphold i enheter med høyere sikkerhetsnivå, til å søke seg over til enheter med lavere sikkerhetsnivå?
- b) hvilken oppfatning har ledere for enheter med lavere sikkerhetsnivå, når det gjelder enhetenes muligheter for tilrettelegging og tiltak som kan føre til økt overføring fra høyere til lavere sikkerhetsnivå?

I alt 12 fengsler på deltar.

3.12 Etablering av forsøk med landsbyfengsel ("det nye fengsel")

Status oktober 2011.

Arbeidet blir liggende i bero inntil fremtidig enhetsstruktur er avklart. Jf. 3.3 Kapasitetsplan inkl. enhetsstruktur

[Merknad MVO: Dette er et punkt vi har foreslått å nedprioritere, jf. KOAs innspill til nedprioriteringer i samlenotat til politisk ledelse.]

3.13 Evaluere oppgavefordelingen i kriminalomsorgen

Godt definerte ansvarsområder er en forutsetning for en kvalitetsmessig tilfredsstillende gjennomføring av kriminalomsorgens oppgaver. Kriminalomsorgen har ut fra tradisjon klare grensesnitt, for så vidt gjelder oppgavefordelingen mellom fengsel, overgangsbolig og friomsorg. Ut fra et ønske om en større kontinuitet i oppfølgingen av den domfelte, med en "sømløs" straffegjennomføring, kan det stilles spørsmål om hvorvidt kriminalomsorgen bør

oppretholde eksisterende oppgavefordelingsstruktur, eller om det er mulig å finne fram til mer hensiktsmessige løsninger. Også hvis man tar utgangspunkt i geografiske, så vel som andre praktiske forhold, kan den tradisjonelle struktur ha unødvendige negative ressurseffektivitetsmessige konsekvenser.

En arbeidsgruppe har utredet hensiktsmessigheten i dagens oppgavefordeling innen kriminalomsorgen og kommet med forslag til eventuelle endringer.

Vedlegg 9 - Mandat «Evaluering av oppgavefordelingen i Kriminalomsorgen»

Arbeidsgruppen har avgitt rapport til KSF juni 2011

Vedlegg 10 - Rapport «Evaluering av oppgavefordeling i kriminalomsorgen»

Arbeidsgruppens har en rekke forslag til endringer, blant annet:

- Fengslenes ansvar og arbeidsoppgaver knyttet til helgjennomføring ved direkteinnsettelse i institusjon etter § 12, overføres til friomsorgen.
- §16 1. ledd. Hovedregelen ved § 16 første ledd bør være at oppfølging gjennomføres av friomsorgen. I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig at fengselet/overgangsboligen står for oppfølgingen.
- Hovedregelen bør fortsatt være at oppfølging av løslatte med møteplikt gjennomføres av friomsorgen. I enkelte tilfeller vil det være hensiktsmessig at fengslene/overgangsboligene gjennomfører møteplikt.
- Hovedregelen bør fortsatt være at personundersøkelser gjennomføres av friomsorgen, men at fengsel/overgangsbolig kan bistå friomsorgen ved utarbeidelse av PU.
- Gruppen har også forslag rundt programvirksomhet, samfunnsstraff, forvaring mv.

Status oktober 2011:

Arbeidsgruppens forslag er sendt på høring til ytre etat og aktuelle etater med høringsfrist 1.12.2011.

3.14 Ny forskningsstrategi for kriminalomsorgen

Stortingsmeldingen legger opp til økt forskning i kriminalomsorgen. Det skal derfor utarbeides en ny samlet forskningsstrategi for kriminalomsorgen. Planen skal omfatte forskningsevne fra Justisdepartementet/KSF, regioner, lokale enheter og KRUS.

Status oktober 2011:

KSF har igangsatt et samarbeid med KRUS om å ferdigstille kriminalomsorgens forskningsstrategi for perioden 2012-2016. Utkast til plan vil i løpet av høsten 2011/våren 2012 bli drøftet internt og eksternt. Den endelige strategien blir presentert på Faget i fokus i juni 2012.

3.15 Kompetanseløftet – nytt etter- og videreutdanningstilbud i kriminalomsorgen

KSF har gitt KRUS i oppdrag å utvikle og gjennomføre en ny videreutdanning for tilsatte i kriminalomsorgen; Kompetanseløftet. Kompetanseløftet er en obligatorisk etterutdanning hvor målgruppen er betjenter eller saksbehandlere i fengsel og friomsorg tilsatt for 5 år siden eller mer.

Utdanningen skal gi ny kompetanse i aktuelle tema og problemstillinger i kriminalomsorgen, samtidig som den skal styrke og synliggjøre kompetansen som deltakerne allerede innehar. Ved et felles kompetanseløft skal alle ansatte bli oppdatert på kriminalomsorgens rolle, utfordringer og arbeid i dagens samfunn.

Vedlegg 11 – Mandat for Kompetanseløftet

Status oktober 2011:

Kompetanseløftet ble igangsatt ultimo 2010 og skal gjennomføres i løpet av en periode på 4 år. Region sør med fire "kull" har vært pilot, og opplæringsprogrammet er evaluert. Tilbakemeldingene fra deltakere er at helhetsinntrykket av kursopplegget er svært godt.

Vedlegg 12 - "Evaluering av piloten til Kompetanseløftet".

3.16 Bemanningsanalyse i kriminalomsorgen – utarbeidelse av bemanningsrapport

Det skal i utarbeides en bemanningsrapport med analyse av forventet avgang av personell og årsaker til dette, nåværende og fremtidig kompetansebehov og kompetansesammensetning i kriminalomsorgen, og en gjennomgang av disse forholdene sett i forhold til utdanningskapasiteten ved KRUS.

Bemanningsrapporten skal foreligge 31. desember 2011.

Status oktober 2011:

Det arbeides med en ny plan for det videre arbeid med bemanningsanalysen. Denne vil bli presentert og diskutert med regiondirektører og tjenestemannsorganisasjoner innen utgangen av 2011.

[Merknad MVO: Arbeidet er dels forankret i «Soria Moria 2», dels i et vedtak i Sentralt arbeidsmiljøutvalg for kriminalomsorgen (SAMU). KOA legger om kort tid fram for ledelsen et notat med forslag til videre oppfølging.]

3.17 Samarbeidsutvalget - personalmessige konsekvenser

Samarbeidsutvalgets hovedoppgave var å gi råd om personalmessige spørsmål som oppstår i forbindelse med oppfølging av Stortingsmelding nr. 37 (2007-08).

Samarbeidsutvalget skal også sørge for oppfølging av

- Bemanningsrapport inkl. bemanningsanalyse
- Kompetansekartlegging og utredning av framtidig kompetansebehov

Samarbeidsutvalget kunne diskutere samtlige arbeidsgruppers og prosjekters del- og sluttrapporter opp mot personalmessige områder, og gi sin innstilling om oppfølging av dette enten ved nedsettelse av ytterligere arbeidsgrupper eller prosjekter, eller ved å legge oppgaver til linjen.

Samarbeidsutvalget skulle bestå av representanter fra regionledelsen, KRUS, organisasjonene, hovedverneombudet og KSF.

Status oktober 2011:

Samarbeidsutvalget fungerte ikke etter forutsetningene. Informasjon til organisasjonene blir nå ivarettatt gjennom de faste informasjonsmøter med organisasjonene. Det vurderes om det skal gjennomføres et større seminar våren 2012 det man diskuterer framtidig kompetanse med bakgrunn i de forslag og den utvikling arbeidet med stortingsmeldingen peker ut for fremtiden.

3.18 Sikkerhetsutvalget

Sikkerhetsutvalgets hovedoppgave er å gi råd om sikkerhetsmessige spørsmål som oppstår i forbindelse med oppfølging av Stortingsmelding nr. 37 (2007-08).

Sikkerhetsutvalget skal fortløpende bidra til at det gjennomføres:

- Risiko og sårbarhetsanalyser
- Endringsanalyser med utgangspunkt i sikkerhetsrelaterte forhold

Sikkerhetsutvalget diskuterer etter anmodning fra prosjektleder for stortingsmeldingen arbeidsgruppers og prosjekters del- og sluttrapporter opp mot sikkerhetsmessige områder, og gir sin innstilling om oppfølging av dette.

Sikkerhetsutvalget har gått igjennom stortingsmeldingens forslag til sikkerhetstiltak for å foreslå prioritering og arbeidsform sett hen til fremdriften av det øvrige arbeidet med meldingen.

Vedlegg 13 - Mandat for sikkerhetsutvalget

Status oktober 2011:

Sikkerhetsutvalget har hatt syv møter. Det arbeides med en overordnet risikovurdering av kriminalomsorgens virksomhet. Dette arbeidet er beregnet ferdigstilt i november 2011. Risikovurderingen er ment å være grunnlaget for ledelsens prioriteringer i ny sikkerhetsstrategi og inngå i beslutningsgrunnlaget for stortingsmeldingens gjennomføring. Utvalget foretar en gjennomgang av stortingsmeldingen med sikte på å identifisere forhold som bør vurderes av utvalget, dette sluttføres i oktober 2011. Utvalget har også gjennomført andre enkeltoppdrag som risikovurdering og forslag til risikoreduserende tiltak i forbindelse med innføring av den nye soningsformen bøttetjeneste.

3.19 Ny strategisk plan for kriminalomsorgens arbeidsdrift

Justisdepartementet har i St. meld nr. 37 (2007-2008) gitt føringer for hvordan kriminalomsorgens arbeidsdrift skal videreutvikles. Det er vist til at målet for arbeidsdriften er å aktivisere alle innsatte og samtidig bedre kvalifikasjonene for arbeidsdrift for arbeid etter løslatelse. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide en kort tilstandsrapport for arbeidsdriften i kriminalomsorgen. Med bakgrunn i rapporten skal det utarbeides et utkast til en ny strategisk plan for arbeidsdriften.

Vedlegg 14 -Mandat "Utarbeidelse av utkast til ny strategisk plan for kriminalomsorgens arbeidsdrift - 22.2011

Status oktober 2011

Det ble gjennomført en surveyundersøkelse blant fengselslederne våren 2011. I tillegg gjennomføres i høst en lignende undersøkelse blant opplæringskoordinatorene tilsatt ved skolen i alle fengslene.

I mars 2011 ble det arrangert en fagsamling for ledere og tilsatte i arbeidsdriften på KRUS. Tema for samlingen var hvordan arbeidsdriften kan brukes som kompetanseutviklingsarena. Deltakernes innspill og erfaringer vil bli brukt i ferdigstillingen av den nye arbeidsdriftsstrategien, som er planlagt ferdigstilt i løpet av 2012.

3.20 Pårørendes stilling

KSF har hatt jevnlig møter med Foreningen for fangers pårørende hvor blant annet status for oppfølging av tiltak i St.meld. nr. 37 har vært diskutert. Dette resulterer i ulike oppfølgingsarbeid.

Forholdet mellom kriminalomsorgen og domfelte barn ble, etter en interpellasjon, diskutert i Stortinget våren 2011. Det ble bestemt at regjeringen skal utarbeide en proposisjon der det foreslås lovregler som skal bidra til at kriminalomsorgen på en bedre måte kan møte behov fra barn og pårørende av innsatte, herunder lovregler om kriminalomsorgens ansvar for å ivareta barn som pårørende. Ett av tiltakene som skal vurderes, er innføring av en ordning med barneansvarlige ved alle kriminalomsorgens enheter.

Status oktober 2011: Justisdepartementet har etablert et samarbeid med ulike nordiske aktører som er involvert tilsvarende diskusjoner.

Justisdepartementet arbeider med et høringsnotat som vil bli sendt ut på høring i løpet av november/desember 2011. En lovproposisjon vil bli sendt Stortinget våren 2012.

[Merknad MVO: forslaget ble sendt på høring 17. november med frist 17. februar 2012.]

3.21 Restorative Justice – Gjenopprettende prosess

Restorative Justice/Gjenopprettende prosess som metode skal utvikles og synliggjøres i bruk av alternative straffereaksjoner. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal kartlegge

forslagene i stortingsmeldingen og presentere anbefalinger om hvilke tiltak som skal prioriteres, og hvordan de skal bli implementert.

Vedlegg 15 - Mandat «Restorativ justice i norsk kriminalomsorg».

Status oktober 2011: Arbeidsgruppen er nå inne i slutfasen av arbeidet med rapporten, og planlegger å være ferdig i løpet av november 2011.

3.22 Kvinnelige innsatte og domfelte

Meldingen inneholder flere forslag knyttet til kvinnelige domfelte og innsatte. Det vil i løpet av høsten 2011 bli nedsatt en arbeidsgruppe som skal kartlegge innsatte og domfelte kvinners soningsforhold og komme med forslag til tiltak som kan bidra til at innsatte og domfelte kvinner kan tilbys like gode forhold som mannlige innsatte/domfelte.

3.23 Tilsyn i kriminalomsorgen

Meldingen drøfter spørsmål knyttet til tilsynsordninger for kriminalomsorgen. Det skal i løpet av høsten 2011 nedsettes en arbeidsgruppe som skal utrede dette nærmere.

4. Organisering

Meldingen inneholder flere forslag knyttet til organisering av kriminalomsorgen, bla utskillelse av KSF og opprettelse av Kriminalomsorgssenter.

- Politisk ledelse har tidligere besluttet at KSF ikke skilles ut i denne stortingsperioden.
- Det foretas for tiden en vurdering av antallet regioner i kriminalomsorgen. En rapport fra konsulentfirmaet Saga vil foreligge i løpet av desember 2011.
- Det er gjennomført flere omorganiseringer på lokalt nivå som har medført at mindre enheter er slått sammen til større enheter.

[Merknad MVO: 1) Det er mange gode grunner til at direktoratsfunksjonen bør skilles ut, ikke minst vil det bidra til at JD i større utstrekning kan konsentrere seg om å være faglig sekretariat for politisk ledelse. 2) Saga er bedt om å vurdere en reduksjon av antall regioner fra dagens seks til tre eller fire. Bakgrunnen for at utredningen er bestilt, er blant annet et behov spilt inn fra region øst og nordøst, der grensen mellom de to regionene oppleves som et hinder. For å unngå å få en svært stor region og fire mindre, er det naturlig å se på alle grensene på nytt. Det vil komme et notat om saken før Gardermoen-samlingen 8.-9. desember (samling for alle enhetslederne), der rapporten vil bli presentert. 3) Omorganiseringene på lokalt nivå må også ses i sammenheng med kapasitetsplanen.]

5. Annet sentralt arbeid som er/skal gjennomføres

Det er flere utviklingsoppgaver som gjennomføres i kriminalomsorgen som ikke er nevnt i denne planen, men som har stor betydning for arbeidet med meldingen. Noen av

oppgavene/prosjektene er også uttrykkelig nevnt i stortingsmeldingen. Av sentralt arbeid vises det til:

- **Utarbeidelse av omstillingsavtale for kriminalomsorgen** – Det ble utarbeidet en generell omstillingsavtale i samarbeid med tjenestemannsorganisasjonene (protokoll ble også underskrevet). Denne ble «underkjent» av hovedsammenslutningene sentralt, som ikke så det som ønskelig at etatene utarbeider egne, generelle omstillingsavtaler. Dette ble vi orientert om fra FAD, og det ble videreformidlet til etaten og tjenestemannsorganisasjonene. Saken ble deretter, i forståelse med organisasjonene, avsluttet av KSF.
- **Gjennomgang av målstruktur for kriminalomsorgen** – I 2010 ble det foretatt en revisjon av kriminalomsorgens resultatindikatorer og utforming av KSFs disponeringsskriv.
- **Arbeidet med videreutvikling av IKT i kriminalomsorgen.** Det såkalte NEK-prosjektet er ikke videreført, men deler at det opprinnelige NEK-prosjektet blir benyttet i andre prosjekter, for eksempel i utvikling av kriminalomsorgens kartleggingssystem. Det diskuteres hvordan den videre prosess med etablering av et nytt etatssystem for kriminalomsorgen skal gjennomføres. Det er utarbeidet en rapport om den fremtidige organisering og ansvarsdeling av IKT-utviklingen i kriminalomsorgen («Ansvarsrapporten»)
- **Forslag om å etablere ressursavdelinger.** En arbeidsgruppe har laget en rapport som er et utgangspunkt for det videre arbeidet med etablering av disse. Det er ennå ikke bestemt hvordan forslaget skal følges opp.
- **Opprettelse av fengselsavdelinger for innsatte under 18 år.** Det er besluttet å etablere et 2-årig prøveprosjekt som senere er blitt utvidet, ved å opprette to ungdomsenheter i hhv region øst og vest for barn og unge mellom 15 og 18 år. Det er etablert en enhet i vest i midlertidige lokaler i påvente av innflytting i nye ved Bjørgvin fengsel. Endelig avklaring om sted i øst blir besluttet høsten 2011. Prosjektet skal evalueres, men er ennå ikke igangsatt i påvente av mer permanente lokaler.
- **”Barn og straff”.** Sommeren 2011 ble det fremmet lovforslag som kan bidra til en mer helhetlig oppfølging av barn mellom 15 og 18 år som har begått alvorlige eller gjentatte kriminelle handlinger. Et av forslagene er en ny straffereaksjon – ungdomsstraff – som et nytt alternativ til ubetinget fengsel og strengere samfunnsstraffer for lovbrøtere mellom 15 og 18 år.

[Merknad MVO: lovforslaget er for tiden til behandling i Stortinget.]

- **Internkontrollprosjektet i kriminalomsorgen.** Pålegg fra Arbeidstilsynet i 2007 og fra Datatilsynet i 2009 medførte at kriminalomsorgen måtte forbedre sitt internkontrollsystem rundt informasjonssikkerhet og HMS. Nytt elektronisk internkontrollsystem (KIKS) med avviksbehandling ble anskaffet i 2009, og etter opplæring av alle tilsatte ble systemet implementert i desember 2010 på områdene HMS, informasjonssikkerhet og straffegjennomføring (kriminalomsorgsfaglige rutiner). Dette medførte lukking av pålegg fra

Arbeidstilsynet. I 2011 er det arbeidet med revisjon og kvalitetsforbedring av internkontrollen. Det skal også arbeides for å inkludere nye kvalitetsområder og videreutvikle internkontrollen for straffegjennomføring og HMS. Høsten 2011 arbeides det med å innføre administrative rutiner som et nytt kvalitetsområde. I løpet av 2012 tas det sikte på at internkontroll skal være overført og implementert på alle lovpålagte og egenpålagte kravområder i internkontrollsystemet KIKS.

- **Akkreditering av andre relevante endringstiltak i kriminalomsorgen.** Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal evaluere dagens akkrediteringsordning av programmer med mer.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Mandat for pilotprosjektet – Kartlegging i Kriminalomsorgen - 26.05.09
- Vedlegg 2: Mandat for utarbeidelse av – Kapasitetsplan – 11.5.09
- Vedlegg 3: Mandat for implementeringen av tilbakeføringsgarantien
- Vedlegg 4: Mandat for arbeidet med utredning av tolketjenester og informasjon
- Vedlegg 5: Rapport «Behov og tiltak for å sikre adekvat tolketjeneste og informasjon til innsatte og domfelt som ikke snakker eller forstår norsk.

- Vedlegg 6: Mandat «Gjennomgang av soningsforholdene for samiske innsatte og domfelte
- Vedlegg 7: Handlingsplan for økt bruk av alternative straffereaksjoner og alternative gjennomføringsformer 15.10.2011
- Vedlegg 8: Mandat for arbeidet med tiltak for økt bruk av fengsler med lavere sikkerhet og overgangsboliger
- Vedlegg 9: Mandat «Evaluering av oppgavefordelingen i kriminalomsorgen.
- Vedlegg 10: Rapport om “Evaluering av oppgavefordelingen i kriminalomsorgen”
- Vedlegg 11: Mandat «Kompetanseløftet»
- Vedlegg 12: Evalueringsrapport av «Piloten til Kompetanseløftet»
- Vedlegg 13: Mandat for sikkerhetsutvalget
- Vedlegg 14: Mandat «Utarbeidelse av utkast til ny strategisk plan for kriminalomsorgens arbeidsdrift» datert 22.2.2011
- Vedlegg 15: Mandat «Restorative Justice i norsk kriminalomsorg